

El mestissatge és el

Henry Louis Gates, director del Departament d'Estudis Afro-americans de Harvard, creu que Occident ha de promoure més la democràcia i no témer tant la immigració.

Vivim una època singular. Avui sabem que el comunisme va ser l'opi de les nacionalitats. La dissipació d'aquesta influència estupefaent ha estat marcada pel despertar d'aspiracions nacionalistes intransigents, i, a vegades, antagoniques.

Els moviments separatistes han fet de l'ex-Iugoslàvia un puzzle sagnant. Allò que el comunisme va ordenar, el nacionalisme no ha parat fins que ho ha esmicolat.

En canvi, a l'Occident industrialitzat, les coses són totalment diferents. En efecte, mai en el transcurs d'aquest segle, el projecte occidental d'unificació supranacional ha semblat més prop del final. La idea d'una veritable comunitat europea, que durant tant de temps s'ha difós, sembla que es converteix, cada vegada més, en quelcom d'ineluctable. Entretant, els països nord-americans han forjat un acord de lliure intercanvi. I, no se suposa que la integració econòmica ha de servir per a la integració política? Avui dia, les forces de fragmentació i les forces d'integració es manifesten, doncs, àmpliament. Però, cap a quin cantó es decanta la Història?

Costa de pronunciar-se sobre el tema. Les forces d'una comunitat supranacional només es fonamenten sobre motivacions econòmiques. A l'altre costat, hi ha el cor i la terra —*Blut und Boden*— aquests sentiments embafadors, gastats, profundament pre-moderns que els racionalistes liberals troben tan avorrits. Al 1796, el cèlebre reaccionari francès, Joseph de Maistre, rebutjava amb menyspreu la doctrina de la Il·lustració en confessar: "En el transcurs de la meua vida, he trobat francesos, italians, russos, i gràcies a Montesquieu, sé que fins i tot es pot ser persa; tanmateix no he trobat mai cap home". Seguint al peu de la lletra el que va dir Maistre, no hi hauria homes a Bòsnia. I nosaltres, som realment més il·lustrats? Bé podria ser que la doctrina laica dels tecnòcrates i dels planificadors s'enfonsi davant la identitat patriòtica.

L'onada humana. En els darrers cinquanta anys s'han creat més de cent països, però, al capdavant, la proliferació de noves identitats nacionals hauria de tenir menys importància, que

no pas la transformació de les antigues. En tot cas, el fenomen de l'*emmoreniment* d'Occident no es produeix sense la ironia. Si l'Occident té por de veure's submergit pels immigrants que vénen del Tercer Món, són molts els qui, en el Tercer Món, continuen preocupant-se per l'occidentalització del planeta.

Tanmateix, mentre que l'aparell econòmic de la unificació europea va prenent forma, a la mateixa Europa es van veient uns canvis sense precedents. Actualment, l'Europa occidental té uns 10 milions d'immigrants del Tercer Món en situació regular, i una xifra semblant, d'immigrants clandestins. Cal afegir, els centenars de milers d'immigrants vinguts de l'Europa de l'est, que han sol·licitat asil. L'onada humana ja no es desplaça solament de sud a nord, sinó que també ho fa d'est a oest. D'altra banda, cal tenir en compte la consideració d'alguns, que creuen que en els darrers anys Europa ha vist els moviments de població més grans en temps de pau, des de l'edat mitjana.

En tot cas, les conseqüències, a curt termini, són evidents. Els països d'Europa occidental, principalment França i Alemanya, es troben, d'una banda, sota la pressió dels fluxos de població, i de l'altra, sota la pressió que exerceix la reacció de la població autòctona. Però, cap d'aquestes dues forces ha de subestimar-se. La reaparició, a Alemanya, de la dreta feixista ha mobilitzat i ha preocupat molt l'opinió pública. Però, no és cert que Alemanya té el monopoli de la xenofòbia, tot i que en certs aspectes, s'ha distingit per la seva generosa política d'asil? La primavera passada, Jean-Marie Le Pen vociferava: "A l'any 2000, la majoria de la població de París estarà formada per estrangers". Al 1992, el líder del Front Nacional va obtenir un 14% dels vots en les eleccions regionals. A jutjar pels resultats electorals del març passat, el suport electoral que tenia sembla que desaparegui; i és que la seva intransigència en matèria d'immigració ha estat considerada, en gran mesura, per les grans formacions. L'any passat, a Bèlgica, el partit polític Vlaams Blok, que reclamava l'expulsió, pura i simple, de 40.000 immigrants, va obtenir un 10,7% dels vots en les eleccions legislatives.

I de tot això, què en diuen els Estats Units? Fa un segle, Herman Melville deia "Nosaltres més

Actualment, l'Europa occidental té uns deu milions d'immigrants del Tercer Món en situació regular. Paral·lelament, hi ha una xifra semblant d'immigrants clandestins.

atur de l'èsser humà

RAFA GIL

que un país, som un món". La seva descripció no podia ser més justa. Durant els anys 80, 8,6 milions de persones van emigrar als Estats Units, immigració que sobrepasa les hagudes en qualsevol altre decenni des de principis de segle. Segons una previsió, l'any 2020, el nombre d'habitants no blancs o d'origen hispà dels Estats Units s'haurà doblat, mentre que la població blanca es mantindrà, de forma global, en el mateix nombre. Al 2050, el percentatge d'americans d'origen asiàtic s'haurà quintuplicat, i haurà arribat en total a uns 40 milions. A l'estat de Nova York, la xifra de nens escolaritzats, que pertanyen a "minorities" ètniques, arriba ja al 40%. A Los Angeles, l'emissora de ràdio amb més audiència emet en espanyol. I més o menys d'aquí a deu anys, els musulmans seran més nombrosos que no pas els presbiterians o els jueus.

Cal dir però, que sobre aquesta qüestió els Estats Units estan més aviat en retard. Per raons històriques, la presència musulmana ha estat

ENQUESTA

1. Què l'atrau del futur?
2. Què li fa por del futur?

Joaquina Alemany (Vice-presidenta de l'Institut Català de la Dona i diputada de CiU a les Corts Generals):

1. "Futur" hauria de ser sempre un concepte esperançador: nous horitzons, noves opcions per al creixement i la maduresa de les persones i dels projectes. És tot aquest ventall de possibilitats per aconseguir una societat millor, més humana i més ètica el que veritablement m'atrau: optimisme i il·lusió davant la incertesa de les possibilitats, sense deixar de banda la realitat i la necessitat de treballar en les condicionants del present.

2. Em fa por que sigui cert això que la sociologia anomena "crisi de les idees": la desil·lusió, el cansament, la manca de projectes, la insolidaritat. També em fa por la possibilitat que l'actual crisi estructural desemboqui en un retrocés, o en un estancament, en el camí de la integració i la plena participació social d'aquells col·lectius que històricament han estat desfavorits -com el col·lectiu femení- i que durant les darreres dècades han impulsat moviments socials que han incidit favorablement en el desenvolupament de la humanitat en el seu conjunt.

Avel·lí Artis Gener "Tisner" (periodista i escriptor):

1. La creixent possibilitat d'assolir l'autodeterminació.

2. Em fa por la situació que s'ha esdevingut en aquest trencament del fals equilibri dels dos mons. L'enfonsament de l'URSS i l'augment de la perversió i discriminació em fa més por que una pedregada.

Daniel Torres (dibuixant de còmics, il·lustrador):

1. M'atrau pensar que, més enllà dels canvis i innovacions tecnològiques, sempre hi haurà un lloc dins de l'art per al paper imprès.

2. La tendència del món artístic, social i polític de no saber cap a on anem.

Lluís Juste de Nin (dissenyador i director general d'Armand Basi):

1. El canvi. L'home té l'avantatge sobre els animals de poder canviar segons la seua voluntat en cada cicle.

2. El racisme, la intolerància i el present tan cru que vivim.

Maria Barbal (escriptora):

1. M'atrau que anem fent realitat el que es considera utopia. La pau mundial, la desaparició de la misèria i del sofriment.

2. M'espanta que augmenti la supervivència de les persones als països rics, convertides gairebé en vegetals a partir d'una edat, i que els pobres s'hagin de radicalitzar per sobreviure. M'espanta la destrucció i la violència.

Miquel Barceló (director general de l'Institut Català de Tecnologia):

1. La incertesa que provoca el canvi accelerat i la necessitat d'una contínua adaptació de l'individu i de les col·lectivitats a aquest canvi.

2. La disgregació social que provocarà el canvi anteriorment esmentat i el coll d'ampolla que representarà el factor mediambiental.

durant molt de temps més evident, en les antigues potències colonials, com són França i el Regne Unit. Per altra banda, el factor musulmà és un dels aspectes que preocupa més a nombrosos europeus. Per ells, presoners de l'antiga rivalitat entre mahometans i cristians, el que està en joc és la identitat d'Europa.

La qüestió musulmana. El temor no ve de nou. Aquesta visió maniquea ja la trobem en l'estranya profecia d'Ernest Renan, el gran teòric francès del nacionalisme, que, en aquell any fatídic de 1848, va escriure: "Ja que la raça ària i la semita (...) estan destinades a conquerir el món i a restaurar la unitat de l'espècie humana, la resta del món, al costat d'aquestes races, ja no compta més que com a experiències, obstacles o auxiliars."

Gairebé un segle i mig més tard, Patrick Buchanan, un dels principals representants del *nativism* [hostil a la immigració], feia una predicció semblant, sota el to apocalíptic que el caracteritza: "Durant mil anys, la lluita pel destí de la humanitat ha enfrontat el Cristianisme i l'Islam. Bé podria passar el mateix en el segle XXI, perquè quan els xiïtes ens humilien, els seus correligionaris envaeixen els països occidentals."

Naturalment això planteja dues qüestions: D'aquí a cent cinquanta anys encara es debatran aquests temes? S'acompliran les profecies més obscures dels *nativists*? Sobre aquest punt, caldria distingir dos motius d'inquietud, que no són del tot compatibles.

En primer lloc, hi ha l'acusació, a partir de la qual els immigrants no poden integrar-se, veritablement del tot, en les societats occidentals, perquè els seus costums i juraments de fidelitat i obediència col·lectius a la nació que els acull, estan en total contradicció amb aquests darrers. Aquesta preocupació, la resumeix de la següent manera Mark Almond, un historiador d'Oxford: "És un tema que té a veure amb els immigrants, amb un gran nombre d'ells, que admiren la nova societat que els acull i, hi veuen la terra de la seva futura prosperitat, com va passar amb les desenes de milions de persones que es van instal·lar als Estats Units en els darrers dos-cents anys. Es tracta, només, d'assessorar els novinguts que rebutgen part dels valors fonamentals de la societat on entren."

No donar gaire importància a aquestes preocupacions no resoldria res, però penso que ens equivocariem si en féssim massa cas. En definitiva es tracta d'un conflicte de vassallatge, que ja s'havia produït en la història de la nació moderna. Gascó o francès? Gal o britànic? Català o espanyol? La resposta a aquestes preguntes no ha estat sempre evident, i per alguns no ho ha estat mai.

Els termes del debat sobre el "factor musulmà" fan pensar en aquells, sobre els quals es discutia la "qüestió jueva", fa 150 anys a An-

glaterra. El virulent assaig, escrit el 1831 per Thomas Babington Macaulay, *On the Civil Disabilities of the Jew*, es pot llegir, avui dia, amb la sensació de quelcom que no ve de nou: "La jugada dels fanàtics sempre ha estat aquesta. Primer amarguen la vida dels individus, i es queixen després, perquè aquests van a l'estranger per trobar una vida millor, més tard divideixen la societat i es pregunten per què no està unida, i governen com si una part de l'estat fos un tot, per acabar acusen els altres partits de manca de patriotisme."

El test marsellès. Hi ha una cosa que s'ha de recordar: la majoria dels musulmans del Tercer Món que es troben a Occident han decidit d'anar-hi. Els hem de considerar com a intrusos? La guerra del Golf va afavorir la realització d'un test, els resultats del qual no es poden oblidar. En aquells temps, les autoritats franceses, que tenien por de les violentes manifestacions, dels actes de sabotatge i de terrorisme, van estudiar la gran població àrab que hi ha a França, i que compta amb un gran nombre de joves en atur. Aquestes pors van resultar del tot sense fonament. Marsella era un terreny d'experimentació ideal. La ciutat compta, en efecte, amb 100.000 residents considerats com a "immigrants", i la taxa d'atur entre els joves adults àrabs s'acosta al 40%. La societat àrab estava molt compromesa, ja sigui pels que defensaven Saddam Hussein, com pels que es mostraven contraris a la guerra. Tanmateix, la crisi va passar sense que es produís ni una manifestació.

Ara bé, si n'hi ha que dubten que sigui impossible d'integrar socialment les noves comunitats musulmanes d'occident, n'hi ha d'altres que sospiten de la pròpia perspectiva d'integració. Històricament, la integració és un procés en dos sentits, una veritable integració sembla que impliqui, no solament la transformació del propi immigrant, sinó també la del país d'acollida. Aquesta impressió s'ha difós molt. De fet, l'any 1991 Charles Moore ja en va fer ressò en una editorial que va escriure per al *Spectator*: "La Gran Bretanya, bàsicament, és anglòfona, cristiana i blanca, i si ens posem a pensar que podria convertir-se, fonamentalment, en hindòfona, musulmana i mulata, llavors sentiríem por i ràbia". Tot això fa pensar en la crisi d'identitat que està patint Occident, la pregunta de qui som "nosaltres" i de qui serem.

Efectivament, la islamització d'Occident, tal i com van les coses, comportarà molts canvis, i no pas en el sentit que pensen els conservadors. A curt termini, en el perpetu *Kulturkampf* entre fe i laïcisme, el desenvolupament de l'islam reforçarà el front de la fe, en el qual s'hi han aliat molts conservadors, que exalcen la cultura occidental. En aquest sentit, els musulmans del sud d'Àsia o del Magrib tenen més coses en comú amb els seus homòlegs cristians de la roda-

lia de Londres, que no pas amb els seus compatriotes laics.

Així doncs, bé podrien produir-se aliances inesperades. En les ciutats dels Estats Units, molts musulmans d'origen tercermundista, defensen arduosament el dret a rebre beques, que permeten accedir a l'escola privada, com també defensen tot el ventall de "valors familiars", que, bàsicament, s'oposen a l'avortament, a la pornografia, a l'homosexualitat i a la llibertat sexual. Paradoxalment, els conservadors com M. Buchanan podrien no veure que els musulmans de pell bruna, el nombre dels quals va en augment, són l'oportunitat més gran que tenen per ampliar la seva base política.

Els occidentals inquiets es deixen enganyar per altres consideracions sobre el probable impacte de la immigració musulmana. Una vega-

"El que els musulmans són a Europa és el que són els hispànics als Estats Units."

da més, cal ser prudent, perquè els dos extrems són perillosos. Un consisteix a sobreestimar la capacitat d'assimilació de la cultura occidental, i l'altre a subestimar-la. S'ha de reconèixer que la història no advoca per una visió de triomfalisme i satisfacció de l'Occident. És cert que algunes diferències culturals no desapareixeran mai, però ens equivocariem si exageréssim aquest fenomen. Tots els qui han freqüentat les comunitats musulmanes de les ciutats franceses saben que, si els àrabs de la primera generació són generalment poc educats i molt religiosos, els seus fills, però sobretot les joves, tendeixen a ser tan poc practicants com els seus "homòlegs" occidentals. La major part dels àrabs de la segona generació exigeixen que es prenguin mesures contra la discriminació i no pas que s'encoratgi el culte musulmà. I és que abans que res, el que volen aquests improbables "avançats" és que se'ls permeti ser francesos.

Cal afegir que les pors dels occidentals, quant a l'impacte de l'islam sobre l'Occident, generalment estan tergiversades per una concepció

massa monolítica i estàtica del propi islam. A llarg termini, tot fa pensar que en efecte, l'islam patirà uns importants canvis interns, que necessiten un nou examen del seu conflicte potencial amb la democràcia liberal.

Si més no, des de mitjans del segle XIX, nombrosos intel·lectuals musulmans demanen un "modernisme islàmic". Aquests modernistes s'allunyen, cada vegada més, del marc de la moral tradicional, tal com va ser definida entre els segles VII i XI, i en contra d'això, el que volen és desenvolupar una versió més humana de la llei islàmica, basada en una nova interpretació dels textos religiosos. Aquests eclesiàstics i intel·lectuals saben que, sens dubte, en la majoria de societats islàmiques el laïcisme no tindrà lloc, i que el més important que poden fer és reformar l'islam des del seu interior.

És una llengüa morta, l'anglès? "La reforma islàmica no pot ser una pobra i tardana còpia del model cristià europeu", afirma Abdullahi Ahmed An Na'im, president de l'organització per la defensa dels drets de l'home Africa Watch, i un dels principals teòrics del moviment. "Perquè hi hagi una reforma, caldrà que es faci mitjançant un procés autòcton i autènticament islàmic". An Na'im continua amb coratge el procés reformista del seu mestre, Mahmoud Mohamed Taha (executat per les autoritats sudaneses en 1985 per la seva oposició a la *xaria*) i que cada cop té més seguidors. Fan la seva feina tranquil·lament, sense esvalots, no decreten cap *fatwa* (sentència religiosa) i no apareixen en primera plana dels diaris. Els "portaveus de l'islam" que reben tota classe de favors dels mitjans de comunicació occidentals, potser no es troben allí, però a llarg termini, el seu missatge de tolerància podria tenir més pes. Ells també van fent el seu camí, malgrat la força que té el renovat fonamentalisme. L'islam continuarà sent l'islam, però la transformació de la tradició islàmica no pot continuar sent retardada gaire temps més.

El que els musulmans són a Europa, és el que són els hispànics als Estats Units. Podem afirmar que tenen la demografia a les seves mans. Entre la taxa de natalitat i la immigració, representen el component de la població que creix més ràpidament. En grans zones del país, profetitzen els ocells de mal auguri, l'anglès es convertirà en una llengua morta, és només qüestió de temps.

Se sorprendran de veure com l'aclaparadora majoria d'hispànics als Estats Units, pensen que de fet, el país accepta massa immigrants, cosa que menyscaba els estereotips dels *nativists*. (Des d'un punt de vista de l'economia, es pot entendre perfectament la tendència a tancar la porta darrere seu, la competència en el mercat de treball, produïda per la immigració, és més dura per als immigrants acabats d'arribar). Una

William Edward Burghardt du Bois ha dit: "Creure en la humanitat és creure en els homes de color. El futur serà, segons les probabilitats més raonables, allò que els homes de color facin."

majoria, encara més gran, d'hispànics creu que tots els qui viuen als Estats Units haurien d'aprendre l'anglès. Sobre les qüestions clau, els qui acaben d'arribar són més papistes que el papa.

No es tracta de deixar de preocupar-se i de posar-se a voler l'explosió demogràfica. Els dirigents polítics i els intel·lectuals occidentals no han d'obstinar-se per la conservació del color de la pell, sinó que han de preservar, i fins i tot difondre, la cultura democràtica. I si els fluxos migratoris poden ser regulats de manera responsable, les polítiques d'expulsió brutals (per exemple la creació d'una "fortalesa Europa"), serien extremadament perjudicials per a la integritat d'aquesta cultura. Si hi ha d'haver un nacionalisme, i en certa mesura en cal un, que sigui un nacionalisme moderat, liberal, obert, conscient de sí mateix, atenuat però terapèutic, com el virus en una vacuna. El nacionalisme virulent no és segurament l'únic possible.

El que ens sorprèn de les obscures conviccions de Charles Moore i dels seus correligionaris, pels quals la cohesió nacional necessita la preservació de l'hegemonia racial, és veure fins a quin punt aquestes visions són contràries a la història. El segle passat, Ernest Renan ja va avançar que "els països més nobles -Anglaterra, França, Itàlia- són els que tenen la sang més barrejada. Alemanya no és una excepció". I en el primer segle de la independència americana, els grans advocats de caràcter excepcional dels EUA, des de Crèvecoeur fins a Margaret Fuller, estimaven que les diverses tribus es barrejaven entre elles, sent aquest el principal factor de la seva supervivència en el temps. El mestissatge és el nostre futur, com ha estat el nostre passat.

Al capdavant, no podem fugir gaire temps més de la lògica de la demografia. Si Àfrica té un superàvit de naixements de 15 milions, la CE pateix un dèficit de 1,2 milions d'individus per any. Segons les previsions de l'ONU, d'aquí a trenta anys, la població de l'Àfrica subsahariana sobrepasarà el conjunt de la de tots els països occidentals junts. "Els homes de color són els més nombrosos del planeta", ha observat el gran intel·lectual negre William Edward Burghardt Du Bois. "Creure en la humanitat, és creure en els homes de color. El futur serà, segons les probabilitats més raonables, allò que els homes de color en facin."

Henry Louis Gates

Traducció: **Marta Cebrian**